

(Səndən əl çəkmək və ölmə təslim olmaq canlı üçün eyibdir)

Vasitəsiz tamamlıq rolunda – Feillər təsirlə mənada işlənməyən vasitəsiz tamamlıq tələb edir.

کوشیدن را دوست دارم (Çalışmağı sevirəm)

در سن پنجسالگی خواندن و نوشتن را آموخته بود. (5 yaşında ikən oxumağı və yazmağı öyrənmişdi)

Yuxarıdakı cümlələrdə birinci cümlədə *کوشیدن* ra, ikinci cümlədə *خواندن و نوشتن* ra “nəyi” suallarına cavab verdikləri üçün vasitəsiz tamamlıq rolunda çıxış edirlər.

Vasitəli tamamlıq rolunda – İsmi təsirlilik halında çıxış etməmək vasitəsilə tamamlığın əsas xüsusiyyətini təşkil edir. Vasitəli tamamlıqlar da vasitəsiz tamamlıq kimi, adətən obyekt münasibətini ifadə edir. Lakin vasitəli tamamlıqları səciyyələndirən xüsusiyyət onların müstəqim deyil, qeyri-müstəqim obyektini ifadə etməlidir. Vasitəli tamamlıqlar cümlədə bir sıra vasitələrlə, o cümlədən, məsdərlərlə ifadə olunur. (4, səh.102)

بچه از گریه کردن خسته شد. (uşaq ağlamaqdan yoruldu)

İsmi xəbər rolunda – İsmi xəbərlər müxtəlif nitq vahidlərinin xəbər şəkilçiləri ilə və xəbər şəkilçisi vəzifəsində olan köməkçi feillərlə işlədilməsi yolu ilə düzəldilir. Feilin məsdər forması şəxs, zaman bildirmədiyindən isim mənası daşıyaraq, ismi xəbər ola bilər. (4, s.86)

راستی این است که در هنر هم مانند امور دیگر مهم آغاز کردن نیست، بلکه کامل کردن است. (Ən yüksək iş öyrənməkdir)

اینکه با رفتن شما مخالف کردم، می خواستم با هم کمک کنیم.

(Həqiqət bundadır ki, incəsənətdə də digər mühüm məsələ başlamaq deyil, mühüm olan işin öhdəsindən kamil şəkildə gəlməkdir.)

Nümunə olaraq gətirilmiş misallardakı birinci cümlədə *آموختن* است, ikinci cümlədə *آغاز کردن* است və *کامل کردن* است “nədir?” sualına cavab verdiyi üçün ismi xəbər rolunda çıxış etmişdir.

با qoşması بودن, فرق داشتن, تناسب بودن, متناسب داشتن, منافات داشتن, موافق بودن qoşması ilə birlikdə işləndiyi zaman vasitəli tamamlıqlar ümumi şəkildə qarşılaşdırılma obyektini ifadə edir. (4, s.109)

اینکه با رفتن شما مخالف کردم، می خواستم با هم کمک کنیم.

(Sənin gedişinə ona görə etiraz etdim ki, birlikdə kömək göstərməyimizi istəyirdim)

Yuxarıdakı nümunədə *رفتن* məsdəri ba qoşması ilə birlikdə vasitəli tamamlıq rolunda çıxış etmişdir.

Fars dilində tamamlıqlar “تر” qoşması vasitəsilə də formalaşır. “تر” qoşması ümumiyyətlə məkan anlayışı ilə əlaqədardır və isimlərlə birlikdə çıxış edərək adətən, işin, hərəkətin baş verdiyi yeri bildirir. Bu mənada həmin qoşma əsasən yer zərfliyinin formalaşmasında iştirak edir. *کوشیدن*, *اندوختن*, *شرکت کردن* və s. bu kimi feillərin obyektini adətən “تر” qoşması ilə işlədilən isim və ya substantivləşə bilən başqa nitq vahidi, o cümlədən, məsdərlə ifadə olunur. (4, s.109-110)

سید نصر الله در اندوختن پول خیلی حساس بود.

(Seyid Nəsrullah pul toplamaqda məsələsinə xeyli həssas yanaşırdı)

Gətirilmiş nümunədə *اندوختن* پول məsdəri ba qoşması vasitəsilə tamamlıq rolunda çıxış etmişdir.

İSTİFADƏ EDİLMİŞ ƏDƏBİYYAT SİYAHISI

1. N.Z.Hatəmi, Farsca-Azərbaycanca lüğət II hissə, Tehran 1999, 1101 s.
2. H.Ş.Mahmudov, Sadə cümlə sintaksisi, Bakı 1975, 166 s.
3. O.C.Ахманова, Словарь лингвистических терминов. Москва, 1966, 606 с.
4. جمال زاده، یکی بود و یکی نبود، به کوشش علی دهباشی، تهران ۱۳۷۹
5. شجاعی سید مهدی، مجموعه داستان، تهران، ۱۳۸۰

Açar sözlər: isim, məsdər, qoşma, cümlə üzvü

Ключевые слова: имя существительное, инфинитив, послелог, член предложения

Key words: noun, infinitive, postposition, sentence member

Резюме

Морфологические изменения в инфинитивном, которые относятся к именам на языке фарса

Статья посвящена морфологическим изменениям, характерным для персидских существительных. Здесь выясняется, что наречия принимают ряд особенностей, связанных с существительными. Например, впервые было показано, что доноры могут суммироваться как существительные, обрабатываться вложениями и приниматься в соответствии с категорией принадлежности. Кроме того, исследование роли знатоков как существительных в роли товара, опосредованной и опосредованной взаимодополняемости, а также сказуемое.

Summary

Morphological changes in the infinitive that is belong to nouns in the fars language

The article is devoted to morphological changes that are common to Persian nouns. Here it is explored that the adverbs accept a number of features related to the nouns. For example, it has been shown for the first time that donors can be summed up as nouns, processed by attachments, and taken in belonging to the category of belonging. In addition, it has been explored that individuals, such as nouns, play the role of commodity, mediated and indirect, and predicate.

RƏYÇİ: dos.N.Əfəndiyeva